

Larunbata, 2009ko azaroak 7 - 09:24

Kultura

bilatu... Bilatu

[Hasiera](#)
[BerriaTB](#)
[Parte Hartu](#)
[Blogak](#)
[Bereziak](#)
[Kanalak](#)
[Zuzenekoak](#)

Paperekoa
[Iragarki laburrak](#)
[Hitza](#)

[Harian](#) | [Iritzia](#) | [Kirola](#) | [Agenda](#) | [Plaza](#)

Berria.info » [Papereko Edizioa](#) » [Kultura](#)

Albisterik...

IRAKURRIENAK
Bozkatuenak
Bidaliarik

- 1 'Egunkaria libre!' aldarrikatu dute musikariek Donostian
- 2 Bahitzaileek atzo Somaliara eraman zituzten hiru arrantzaleak berriro 'Alakrana'-n daude
- 3 Dimitri de Fauw txirindulariak bere buruaz bertze egin du
- 4 Laffage itota hil zutela baieztatu dute auzitegiko medikuek
- 5 Abertzaletasun instituzionala indartzeko ituna proposatu du Hamaikabatek

2006-06-20

«Euskaraz idatzitako idazkun gehiago aurkitzea logikoena litzateke»

ELISEO GIL - IRUÑA-VELEIA AZTARNATEGIAREN ZUZENDARIA

Aurrerantzean ezusteko gehiago eman ditzake Arabako Iruña-Veleia aztarnategiak. Hala uste du arkeologo lan taldeko buru Eliseo Gilek. Litekeena da euskarazko idazkun gehiago aurkitzea.

ESTITXU UGARTE

Iruña-Veleia

«Ikerketan atari-atariko urratsean gaude oraindik»

Iruña-Veleiaren puzzlearen fitxak osatzeko pazientzia behar da. Arabako aztarnategian urte luzez garatu den egitasmo arkeologikoaren zuzendari Eliseo Gilek ikerketa historikoei eta arkeologikoei behar duten denbora aldarrikatu du behin eta

berriro. Halere, azken asteotan publiko egin diren aurkikuntzak sekulako balorea dutela azpimarratu, eta idatzi gabeko kapitulu ugari daudela esan du.

Nola atzeman zenituzten aurreko astean aurkezturiko multzo epigrafikoak?

Aurreko urtetan hainbat grafiti agertu ziren Iruña-Veleian. 200 idazkun inguru bilduta genituen, baina gehienak ohikoak ziren halako egitura eta kronologia duten aztarnategietan. Esate baterako, zenbait piezatan eta baxeratan jabeen izenak agertzen ziren. Hori oso ohikoa da, baina baziren beste bitxikeri batzuk indusketen emaitzak bereziak izan zitezkeela adierazten zutenak.

Zergatik bereziak?

Herri honetan eztabaida historiografiko bat dago kristautasunaren ezarpenaren eta garapenaren inguruan, historikoki oso gai garrantzitsua da. Ildo horretan, duela urte batzuk aztarnategian pare bat grafiti eta idazkunak aurkitu genituen kristau ikonografia zutenak, Euskal Herrian agerturiko zaharrenak zirenak. Beraz, alde aurretik arrastoak bagenituen, eta zerbait gehiago aurkitzeko itzaropena ere bai. Lehenbiziko multzo epigrafikoaren lehen piezak agertu zirenean, iragan uztaian, gai ezberdinen erreferentziak agertu ziren: hezkuntza mundukoak, eguneroko bizimoduak... Gauza isolatuak ziren, baina egunak aurrera joan ahala indusketak aurrera egin zuen, eta aurkikuntzak errepikatzen ari zirela ikusi genuen.

Zenbait hedabidek gaia jorrazteko orduan izan duten arinkeria salatu duzue. Espekulazioak traba bilakatu daitezke?

Argi dago disfuntzioa dela, gure lana eta informazioa kudeatzeko egutegia hankaz gora jartzen dutelako. Analitika guztiak eta froga guztiak ditugunean aurkikuntzak edo emaitzak aurkeztea gustatzen zaigu, datuak egiazatu ostean. Zientzialari eta aditu asko ez dago ohituta presiopean lan egiten, eta are gutxiago presio mediatikopean, beraz disfuntzioa eragiten du. Helarazi nahi dugun mezua da ikerketa hauek guztiak bere erritmoa izan behar dutela, gure lana egin behar dugu, ahalik eta hobekien egin behar dugula.

Agertutako lehenbiziko multzo epigrafikoaren harira, hieroglifikoaren agerpena nabarmendu duzue, besteak beste. Ponpeia Valentinako domus-ean irakasle egiptoarra aritzen zela azaldu duzue. Nola ondorioztatuz duzue hori, espekulazioa al da?

Ez. Lan hipotesia da hori, ez da espekulazioa. Kasu honetan, badakigu aintzineko kulturaren mundu helenistikoak oso pisu handia zuela. Hortaz, Erromako Inperioaren garaian, kalitatezko irakaslea nahi zuten familiek Grezian edo kultura horren eragin guneetan bilatzen zuten. Berdin gertatzen zen beste arlo askotan: medikuntza, filosofia, etabar. Hortaz, Veleiako familia aberats batek hezkuntza helenistikoa duen irakasle bat izatea ez da harrigarria, hiri guinea delako, aberatsa delako. Aurkikuntza hori urrats txikia da, baina oso inportantea. Izan ere, ez da pieza bat Afrikatik edo beste nonbaitetik ekarri dutela, baizik eta pertsona bat delako bidaia egin duena. Gainera agertu diren idazkunek hipotesi hori berresten dute, hieroglifikoak daude, eta idazkuntan Egiptoko hiri baten inguruko aipamena agertzen da: Hermopolis hiria agertzen da, hain zuzen.

Hala ere, kristau munduarekin lotutako idazkunak nabarmendu dituzue multzo epigrafiko horretan. Izan ere, III. mendeko kalbarioa agertu da, munduko zaharrena

Bai. Oso garai berezia da, III. mendearen erdian gaude. Kristautasunak pairatu zuen jazarpenaren azken urteak dira, eta kristau munduaren ezarpena iragarri daiteke. Veleian, kristautasunaren ezarpen gradua eta horren zentzua ezin dira zehaztu, eta ausartegia litzateke horretaz hitz egitea. Nolanahi ere, kristautasunaren lehenbiziko agerpena da, eta ondorioz, garai horretan bat egiten

dute antzinaldi grekolatinoa eta paganoa ekialdeko kulturarekin harremana duen kristautasunarekin

Aurkitutako multzo epigrafikoak Iruña- Veleiaren sorrera eta garapenari buruzko lan hipotesiak aldatzen ditu?

Iruña-Veleiaren izaera berresten dute. Iberiar Penintsulako iparraldean dagoen Astorga-Bordele bide nagusiaren itzalpean hazten den hiri garrantzitsua dela egiaztatzen du. Are gehiago, tresneriak elkar trukatzeari gainera, ideien elkar trukea ere bazegoela esaten ari gara, eta hori da inportanteena. Erromatar Inperioaren beste txoko batzuetan bezala, Iruña-Veleia bazterreko zonaldea zen, baina hala ere, komunikazio sistemaren bitartez denetatik iristen zen, tresneria eta ideiak.

Bigarren multzo epigrafikoan euskarazko idazkunak agertu dira. Garai batean,aldi berean, bi kultura, hizkuntza eta bizimodu izan ziren Veleian?

Bai. Hori lehenengo multzo epigrafikoan ere antzeman dugu, eta hizkuntza exotikoagoak aurkitu ditugu. Baina ez gara zergatik harritu behar. Iruña-Veleia ez da hiri militarra, ez da Penintsulako beste batzuk bezala beteteranoen hiria. Hemen talde indigena bati buruz ari gara, Iruña-Veleia Erromatar Inperioaren itzalpean garatu zen herria da. Ikerketa arkeologikoari esker jakin izan dugu, esate baterako, hileta erritueta jarraitutasuna dagoela Erromatarren aurretiko herriaren eta Erromatar Inperioko hiriaren artean. Finean, jarraitutasun hori maila guztietan ematen da.

Hortaz, euskarazko idazkunak agertzeak Erromanizazioaren aurreko herriarekin zerikusia du.

Historialari gisa hitz eginen dizut, eta hizkuntzalaritzaren interpretazioak filologoen eta hizkuntzalarien esku utziko ditut. Erromako Inperioaren aurretik Iruña-Veleian herri bat dagoela argi dago, Euskal Herriko herririk inportanteena dela argi dago. Biztanleria indartsua zuen, maila ekonomiko altua eta harreman kultural handiak zituen. Kultura materialari dagokionez, Kristo aurreko I. milurtekoan, besteak beste, goi-lautadatik eta Ebroko bailaratik hainbat eragin jasotzen ditu. Azkenean, Erromaren eraginpean oso hiri inportantea osatzen da, sekulako etorkizuna duen hiria. Herriak eta hiriak harremana dutela argi dago, errealitate berdina ari gara, denboran jarraitutasuna duen errealitatea da.

Euskarazko idazkun gehiago agertu daitezke?

Errealitateak du hitza, logikoena hori litzateke.

Noiz jakin ahal izango dugu euskarazko hitzak zein mendekoak diren?

Kasu honetan, aurkikuntzak duen garrantzia eta gaiak piztu duen harreta direla medio, lanak aurreratu beharko ditugu, eta saiatuko gara ahalik eta lasterren emaitzak esku artean izaten, froga analitikoak egiten eta planteamendu koherentea aurkezten.

«Lanak aurreratu beharko ditugu, eta emaitzak lehenbailehen aurkezten saiatuko gara»

«Tresnerien trukeaz gainera ideien trukea zegoela esaten ari gara, eta hori oso garrantzitsua da»

«Garai horretan, Veleian, bat egiten dute antzinaldi grekolatinoak eta kristautasunak»

«Zientzialari asko ez dago ohituta presiopean lan egiten, are gutxiago presio mediatikoaren pean»

«Ikerketan atari-atariko urratsean gaude oraindik»

E.U.
Iruña-Veleia

Iruña-Veleian lehenbiziko egitasmo arkeologikoak martxan jarri zirenetik, Arabako aztarnategiak potentzialitate ikaragarria zuela uste zuen Eliseo Gilek. Nolanahi ere, uste horiek frogatu behar zituen. Urtetako ahaleginari eta lan taldean eginiko lanari esker, froga horiek esku artean ditu.

Iruña-Veleian zehaztutako helburuak bete al dituzue?

Bai eta ez. Multzo epigrafiko hauek aurkitzea eta ikertzea historialari batek bizitzan izan dezakeen helburua da, baina kasu honetan errealitateak helburua gainditu du, eta bapatean, gauza gehiago aurkitu ditugu. Gainera, oraindik, ikerketan atari-atariko urratsean gaude, hau guztia zehaztu behar da, seguruenik datu gehiago agertuko dira ikerketan, eta horiek interpretatzeko aukera mordoa zabaltzen dira. Interpretazio horiek guztiak lagunduko digute egungo historia hobeto ulertzen.

Hortaz, ikerketan eta indusketetan gauza gehiago aurkituko duzuelakoan zaudete?

Gure abantaila da aztarnategiaren ikerketa proiektua abian dagoela oraindik, aurrera jarraitzen duela.

Helburuak ez ditugu bete, eta Iruña-Veleian eginen ditugun lanak gehiago emango du, beharbada aurkitutakoan oinarrituz interpretazio ezberdinak egin daitezkeelako, baina seguru nago gehiago emango duela. Gainera, egun, hiriaren zonalde oso mugatua ezagutzen dugu, aztamategia XVI. mendetik ezagutzen bada ere, ez da jarraikortasuneko ikerketarik egon. Egun, Iruña-Veleiako Zuzendaritza Proiektuari esker hori lotuta dago, landa lana iraunkorra izanen da.

Ikerketa eremua zabaltzeak zentzia izango luke?

Zentzia izango luke betiere jasagarria den arkeologian oinarrituz gero. Hots, gai izan behar gara topatzen dugun informazioa kudeatzeko, eta hor dago koxka. Ez da bakarrik aurrekontu arazoa bat, hori ere kontutan hartu behar da, orain finantzaketak onartzen digun ahalegin handiena egiten ari baikara, baina koxka da informazioa behar bezala kudeatzea. Ez luke zentzurik izango landa eremua zabaltzea, hektarea bat gehiago zabaltzea eta 500 boluntario lanean jartzea, ondoren informazio hori prozesatzeko 50 urte behar baldin badituzu. Proiektu askotan hori gertatzen da, funts arkeologiko batzuk pilatuta daude, ez dagoelako gaitasuna horiek guztiak ikertzeko.

Sarritan esan duzu guztion ahotan dabilen Iruña-Veleia ez dela egun batetik bestera sortutako eta garatutako egitasmoa.

Egia da. Lan taldean eginiko lana izan da hori, ni neu talde horren buru nabarmena izan arren. Gainera, gu baino lehenago lanean ibili zirenen lana dago, aztamategia XVI. mendetik ezagutzen baita. 1980. urtean ikerketa taldea osatu genuen, Araban, Erromatar Inperioaren garaiko eta Erromatar Inperioaren aurreko aroak ikertzeko. Ikerketa ugari egin ondoren, 1994. urtean Iruña-Veleiako aztamategiaren hiri alderdia ikertzeko bildu ginen, eta arlo horretan sakontzeko. Ikerketa udako kanpainen bitartez burutu genuen, Arabako Foru Aldundiaren laguntzaren bitartez. Ondoren, 2001. urtean Eusko Trenekin sinatu genuen hitzarmenari esker, indusketetan egonkortasuna lortu genuen, eta Iruña-Veleiako Zuzendaritza Plana landu genuen. Lan horri esker eman dira egungo aurkikuntzak. Hogeitaz eginiko lanari buruz hitz egiten ari gara.

Ikerketa zientifikoak bere erritmoa behar duela nabarmendu duzu.

Bai, hala da. Une honetan informazioaren kudeaketari ekin behar diogu, arkeologiak eta ikerketa historikoak bere erritmo propioa dute. Badira gauza asko ezin direnak bapatean zabaldu. Batzuetan, aldiz, posible da hori egitea, adibidez, Aralarren iruinari bat topatuz gero, neurtu besterik ez duzu egin behar, eta ondoren aurkitu duzula esan. Baina beste kasu batzuetan, Iruña-Veleian, ikerketa historikoak eta arkeologikoak bestelako loturak eta eraginak dituzte. Ez dira isolatutako gertaerak, nahiz eta kanpotik itxura hori izan, hemen elementu asko lotu behar dira, ikerketa osatu behar da. Azkenean, azalpen bat emango dugu, ahalik eta koherenteena. Eta azalpenik ez badugu, azalpenik ez dugula topatu esango dugu, argi eta garbi. Baina hau ez da kristalezko bola bat.

Hasiera | Euskal Herria | Ekonomia | Mundua | Kirola | Kultura | BerriaTB | Parte Hartu | Blogak | Bereziak | Paperekoa |

© **Berria.info - Euskal Editorea S.L.**
Martin Ugalde Kultur Parkea, Andoain 20140
Telefona: 943 304 030 / Faxa: 943 590 172
berria@berria.info - www.berria.info
Lege Informazioa

Laguntzaileak:

